

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקלז

ערב שבת קודש
פרשת בלק
ט"ז בתמוז ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

(וכבר אמר ה' של סיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון' האחרון. הש"ץ אומר 'עננו' כבשחרית (ראה לעיל), בברכה בפני עצמה בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁵⁰, וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

יום שישי

כ"ג בתמוז

יש לדון אם צריך לקרוא היום לאחר קריאת שמו"ת וההפטרה של שבת קודש גם את ההפטרה של פרשת פינחס ("ויד ה' היתה אל אליהו")⁵², או למנהג רבותינו – לאומרה מחר בשבת קודש לפני תפילת שחרית.

51) לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות קודש במקום שאפשר).

52) אף שבג' השבועות מפטירין בציבור ב"תלתא דפורענותא", כיוון שהפטרה זו היא "מעניין הפרשה" דפרשת פינחס (ראה לקוטי שיחות כרך יח עמ' 343 הע' 10), ועל-דרך שמפטירין תמיד בשבת הגדול ביחיד גם הפטרת 'וערבה', אף שבציבור אין אומרים אותה אלא כשחל ע"פ בש"ק (רשימות היומן עמ' שצז).

50) ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לשאת כפיהם אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפי החיים ס' קכט ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה לוח דבר בעתו – צום גדליה, 'לקוטי יוסף – מועדים' עמ' 550 וש"נ, ונטעייגבריאל הל' בין המצרים פי"ג ס"ו וש"נ).

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט"ז בתמוז ה'תשע"ב - כ"ג בתמוז ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ט"ז בתמוז	הלכות תרומות... בפרקים אלו.	ה' שבת פרק יח.	מ"ע קכו. קכט.
ש"ק	י"ז בתמוז	פרק ד-ו.	פרק יט.	מל"ט קנד.
א'	י"ח בתמוז	פרק ז-ט.	פרק כ.	מל"ט קלג. קלד.
ב'	י"ט בתמוז	פרק י-יב.	פרק כא.	מל"ט קלה. קלו.
ג'	כ' בתמוז	פרק יג-טו.	פרק כב.	מל"ט קלו.
ד'	כ"א בתמוז	הלכות מעשר... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כג.	מ"ע קכז.
ה'	כ"ב בתמוז	פרק ד-ו.	פרק כד.	מ"ע קכז.
ו'	כ"ג בתמוז	פרק ז-ט.	פרק כה.	מ"ע קכז.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', ט"ז בתמוז	3.05	4.14	4.41	5.48	9.11	12.45	1.21	7.50.2	8.18
ש"ק, י"ז בתמוז	3.06	4.14	4.42	5.49	9.11	12.46	1.21	7.50.0	8.18
א', י"ח בתמוז	3.07	4.15	4.42	5.49	9.12	12.46	1.21	7.49.9	8.17
ב', י"ט בתמוז	3.08	4.16	4.43	5.50	9.12	12.46	1.21	7.49.6	8.17
ג', כ' בתמוז	3.09	4.16	4.43	5.50	9.12	12.46	1.21	7.49.4	8.17
ד', כ"א בתמוז	3.10	4.17	4.44	5.51	9.13	12.46	1.21	7.49.1	8.17
ה', כ"ב בתמוז	3.11	4.18	4.45	5.51	9.13	12.46	1.21	7.48.8	8.16
ו', כ"ג בתמוז	3.12	4.19	4.45	5.52	9.13	12.46	1.22	7.48.5	8.16

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם). שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
בלק	7:13	8:30	7:28	8:33	7:21	8:34	7:29	8:31
פינחס	7:11	8:28	7:26	8:30	7:19	8:32	7:27	8:29

עורך ראשי: **מנחם מענדל ברוד** • עורך: **נחמיה קפלון** • הגהה: **יוסף יצחק אולידורט**
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלי"ד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב **יוסף יצחק הכהן אהרונוב**
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

משיח צדק³⁶ / א"ל רחום שמך³⁷ / עננו ה' עננו³⁸
 / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני³⁹ / 'אבינו מלכנו' הארוך⁴⁰, ובו: "ברך עלינו שנה טובה"; "זכרנו ל..." [ולא 'זכרנו בספר'] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.
קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים. מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה. קראו לתורה למי שאינו מתענה וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם - יעלה. את הפסוקים "שוב מחרון אפך..."; "ה' ה' אל רחום... ונקה"; "וסלחת..." - אומר הציבור בקול רם, ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כשעלה לתורה, החל לאומרם עם הציבור וסיימם עם הבעל קורא.

עניינא דיומא: כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מביא⁴¹: "שביום י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר - ולא נתפרסם כלל וכלל⁴²) בתורה (בנביאים) פרשת היום על-דבר 'צום הרביעי' ו'צום החמישי'⁴³ (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא-בזה)⁴⁴.

36 מדלגים "א"א... אשמנו... סרנו..." כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה, ע"פ דברי הארז"ל שלא לומר פעמיים וידוי באותה תפילה. הרבי בהיותו ש"ץ היה מדלג גם "הרשענו ופשענו", כנראה מפני שגם זה (חלק מן ה) וידוי.
 37 כשעבר הרבי לפני התיבה, היה אומר תמיד "למען אמיתך... בריךך", וכן בכולם ('סליחות' החדשות, הוצאת קה"ת אה"ק. וכנוסח אדמו"ר הזקן ב'הושענא, למען אמיתך").
 38 באמירת "עננו" מסיים הש"ץ בקול רם במקומות המופסקים בנקודותיים (:), דלא כמנהג העולם ('אוצר מנהגי חב"ד, אלול-תשרי, עמ' כח).
 39 במניין של הרבי נהגו לנגן תפילה זאת בסיום הסליחות (ספר-הניגונים ח"ג, ניגון רמז).
 בנוסח 'עננו' צ"ל: "רך לְרַצוֹת" 'אג"ק ח"ב עמ' קסב, ודלא כנדפס בסידורים ובסליחות, גם בחדשים).

40 כולו יחידו מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים ח"א, ניגון ו).
 41 ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63.
 42 ראה ע"ד בב"ק איש-חי שנה א' ה' חנוכה אות כג, מס' מועד לכל חי למוה"ר חיים פלאג'י.
 43 מלכים ב' כה"ג; ירמיה לט, ב"ז; זכריה ח, יח"ט.
 44 ויתירה מזה - התורה היא נצחית גם לעתיד-לבא, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים על-דבר הצומות; אלא **שבתורת-אמת ותורה-אור** מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר (כמבואר במקום אחר

צדקה:
 כימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אמורים לאכול היום⁴⁵. ו"מנהג ישראל להרבות בצדקה (הן בכמות, והן באיכות - על-ידי סבר פנים יפות כו'⁴⁶) ביום התענית"⁴⁷.

מנחה:
 התפילה - בשעה מאוחרת יחסית⁴⁸.
 וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים חצי קדיש לאחר הקריאה. מפטירים "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיהו נה, ו - נו, ח), ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁴⁹.

גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע...", ואם שכח

בענין "יעקב ועשיו האמורים בפרשה", היינו הטוב שבצומות אלו. כפי שייחפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לעתיד-לבוא, ואדרבה - על-ידי הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה. הרי זה מגדיל השמחה והיום-טוב (ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63).

45 כמארז"ל (ברכות ו, ב). "אגרא דתעניתא - צדקתא", ופירש"י "שנותנין צדקה לערב, לפרנסת העניים שהתענו היום", הובא להלכה במטה משה סי' תשנ"ה. ובא"ר סי' תקס"ו ס"ק ב כתב "יש נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב", הובא ב'התועודות' תשמ"ט ח"ב עמ' 460, ובהערה 35 שם "ומהטעמים לזה - שהרי מה שאינו אוכל ושותה ביום התענית - אין זה כדי ששכום הסעודות יישאר בכיסו, ואח"כ ישתמש בו לענייני חול, אשר, עם היותם ענייני חול של יהודי, שהם בוודאי בתכלית הכשרות כו', אין זה דומה כלל להעילוי דקדושת הצדקה".
 ובלקוטי-שיחות כרך כה עמ' 471 מבאר בדרגא נעלית יותר, ש"כדי לנלות את העניין ד"צום ויום רצון לה", עד ל"צום אבחרהו" - יש להוסיף במצוות **הצדקה**, שהיא **מעין דווגמת** "מצות ה' ממש... [להחיות העולמות] בתורת צדקה וחסד חנם" (אגה"ק סי' יז) מצד **הרצון והבחירה** דלמעלה", עיי"ש.

46 "רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ה ה"ד, טוש"ע י"ד סי' רמט ס"ג".
 47 (כולל ההערה הקודמת) לקוטי-שיחות הנ"ל עמ' 470.
 48 שו"ע אדה"ז סי' קכ"ט ס"א. ספר-המנהגים עמ' 48 הערה 20. אם-כי הרבי היה מתפלל בשעה הרגילה בכל יום - 15:15 (כנראה בגלל סדרי הישיבה, שסדר נגלה אחה"צ מתחיל בה תמיד בשעה 15:30).
 49 במראות-קודש נראה, שכאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החצי-קדיש במנחת תענית-ציבור מיד לאחר סיום ברכות-הפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו, אמרו "הללו" והחזירו את הס"ת לארון-הקודש.

תשובה לטענות בלעם

הוראה נפלאה מהליכתו של בלעם למרות רצונו של הקב"ה, כביכול • הלימוד זכות על יהודי שאין אצלו קיום התורה ומצוות כראוי • אצל יהודי בפנימיותו קדם עניין "וישכם אברהם" לעניין "וישכם בלעם", וסוף כל סוף יכירו בכך גם בגלוי • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נמצא, שלולי זאת הרי מן השמים לא היו מוליכין אותו בדרך זו, ורק עלידי החוצפה פעל זאת למעלה בדרך הכרח ("מיט געוואלד") כביכול, ובמילא אין מקום ללימוד ש"בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו".
ואילו כאשר למדים ש"בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו" – אזי לא נוגע עניין החוצפה, כי אם שיש לו רצון חזק ללכת בדרך זו דווקא. ושני עניינים אלו נוגעים גם בעבודת האדם, כדלקמן.

ג. כאשר יהודי מתבונן ועורך חשבון צדק ממעמדו ומצבו, הנה לפעמים רואה שלאחרי כל העבודה, ההתבוננות וההבנה וההשגה, אזי הדרך שרוצה לילך בה היא בבחינת "תתאה גבר", היינו, שהגוף נפש הבהמית גוברים על נפשו האלקית, מבלי הבט על כל ההבנה וההשגה וההתבוננות כו'.

הן אמת ששעות ספורות ביום הרי הוא לומד תורה ומקיים מצוות, אבל זהו רק החלק הקטן של היום, ואילו רוב היום – הלואי יהיה כ"בינוני"... והרי אפילו אצל בינוני לא נתבטל הרע, אלא הוא "בתקפו ובגבורתו... כתולדתו... ואדרבה, נתחזק יותר במשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתייה ושאר ענייני עולם הזה" (כמבואר בתניא'), נוסף לכך ש"אקדמיה טעניא"⁸. וכיון שכן, הרי

א. מסופר אריכות הסיפור בנוגע לבלעם – ששרי בלק ביקשו ממנו שילך עימם, ודברי תשובתו, וכל השקלאוטריא שביניהם.
ולכאורה אינו מובן: למאי נפקא מינה – אפילו בזמן ההוא, ובפרט – עכשיו?
והרי "התורה היא נצחית"¹, ולא רק בתור ספר, אלא גם בתור הוראה, שהרי התורה ענינה הוראה, ונצחיות התורה היא גם בעניין ההוראה שבה, כדלקמן.

ב. מסיפור זה – שבתחילה אמר הקב"ה לבלעם "לא תלך עמם לא תאור את העם כי ברוך הוא"², ואחר כך אמר לו "קום לך אתם"³ – למדים בגמרא שני עניינים:
(א) "בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו"⁴ . . דכתיב לא תלך עמם, וכתיב קום לך אתם"⁵.
(ב) "חוצפה אפילו כלפי שמיא מהני, מעיקרא כתיב לא תלך עמם, ולבסוף כתיב קום לך אתם"⁶.
ומובן מעצמו, שיש לבחור באחד משני לימודים אלו, כי:
כאשר למדים ש"חוצפה כלפי שמיא מהני" –

1) לשון התניא – רפי"ז. שם קו"א סד"ה להבין פרטי ההלכות.
וראה תו"מ סה"מ סיון ע' שפא הערה 17 בשו"ג.
2) כב, יב.
3) שם, כ.
4) הובא בפרש"י עה"ת שם, לה.
5) מכות י"ד, ב.
6) סנהדרין קה, א.

אומרו ב'שומע תפילה'³⁰.
סליחות³¹:
אומרים אותן בעמידה, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו. וכן אבינו מלכנו.
מנהגנו לאומן אחרי אמירת תחנון, בסדר דלהלן:
אל תתנו דמי / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתאנו לך / א"ל מלך³², ויעבור / אלוקים אל דמי / כרחם אב / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אמרר בכי / א"ל מלך, ויעבור / שעה נאסר³³ / א"ל מלך, ויעבור / זכור רחמיך³⁴ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³⁵ /

בפני עצמה אחר 'שים שלום' (לוח כולל חב"ד, צום גדליה).
30) משנה ברורה ס' תקס"ו ס"ק יג.
31) סידור תהלתיה' (הישן) עמ' 362. ספר המנהגים עמ' 45.
כמה מהמקורות למנהגים דלהלן (כולל קריאת התורה) צוינו ב'התקשרות' גיליון לג עמ' 20, וראה גיליון מ' עמ' 18.
יום מילה שחל היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, אומרים סליחות וידי כרגיל, ללא נפילת אפים. ו"א שבעל הברית עצמו לא יאמר סליחות (ראה השלמה לשר"ע אדה"ז מהרב בעל ה'דברי נחמיה', ס' קלא סוף ס"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357). לעניין אבינו מלכנו, חידש הרבי שתלוי בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. זאת בניגוד להוראותיו בנדון בשנת תשכ"ה – ראה 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט. וראה המסופר ב'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).
המתפלל במניין בנוסח אחר, לכאורה צריך לומר הכל כסדר דין (ללא י"ג מידות, כמובן), ורק יענה י"ג מידות עימם. אמנם ראה 'התקשרות' גיליון תקל"ד עמ' 16 הערה 18, וגם ב'לקט הקמח החדש' ס' קלא ס"ק ז כתב שגם מעט לפנייהם או לאחריהם מיקרי בציבור, וצ"ע למעשה. ואולי כל שאומרים סליחות ה"ז 'עימם'.
32) בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' – נדפס בו "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי תהלת ה' הישנים, ואילו במחזור השלם וב'סליחות – מנהג חב"ד' נדפס תמיד "כהודעת", ועפ"ז תיקנתי כאן בעבר וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים, אך בהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בבירור "כמו שהודעת".
33) פיוט מסוג 'פזמון'. בין חרוז לחרוז אומרים "יום גבר..." כנדפס, ובסוף הפיוט חוזרים את כל החרוז הראשון (ע"פ הערה 4 ב'סליחות – ליקוט טעמים ומקורות' של הרבי שנדפס בסו"ס 'סליחות – מנהג חב"ד').
34) סידור תהלתיה' עמ' 347. בפסקו: "פקדנו בישועתך" (ולא "ופקדנו"), וכן נדפס ב'סליחות – מנהג חב"ד'.
35) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבנו ולא עד בכלל. בסיום הקטע סוגרים הארון.

צדקה: ההוספה בצדקה – באם אפשר – להפריש לצדקת בית מקדש מעט (בתיכנסת ובתימדרש, ישיבות וכיוצא בזה)²⁵.
תענית ציבור:
מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה במפורש לפני השינה שעדיין אינו מקבל עליו את התענית, ואז מותר באכילה עד עלות השחר²⁶.
שחרית: אין לשתוף את הפה בתענית ציבור²⁷.
קטנים שיש בהם דעת להתאבל מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים²⁸.
הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בכרכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', אף אם יש בבית הכנסת רק שלושה מתענים²⁹. ואם אין –
בספר השיחות תנש"א ח"ב עמ' 691 נוסף, שבשנה זו, כיוון שעומדים כבר על סף הגאולה, יש ללמוד זאת לא מצד ההתגברות דרגש האבילות וההשתדלות לתקן החסרון דחורבן ביהמ"ק, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף וההשתוקקות להמעלה והשלימות **דבית המקדש השלישי**. גלות שלא היתה מעולם, עיי"ש.
25) כשבאים לעורר ע"ד נתינת צדקה, יש להביא בפועל קופת צדקה, שאז תיכף ומיד נתנים צדקה בפועל ('התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 123).
26) שו"ע ס' תקס"ד ונו"כ. וראה אג"ק לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ח"ג עמ' עה, שלכל הדעות מותר (כל ימות השנה), גם לדעת האוסרים זאת בכלל על פי הוזהר, אם עושה זאת לרפואה או לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה (כמובן, לאחר אמירת ברכות השחר וברכת התורה אם הוא אחרי חצות הלילה. ואל ישכח ליטול ידיו שוב כראוי לאחר עלות השחר).
27) שו"ע ס' תקס"ז ס"ב. ספר המנהגים עמ' 1. המצטער מאי רחיצת הפה, יש לדון להקל לטוטפו בנוזל שאינו ראוי כלל לשתיה. שכח ובירך על מאכל או משקה ונזכר שתענית היום – כמדומני שפוסקים כדעה שלא יטעם כלל, אלא יאמר בשכמלו (ראה נטעי גבריאל בין המצרים ח"א פ"ג ס"ח). שכח ולעס – יפלוט, וגם אם אכל – ימשיך בתעניתו (מטה אפרים תר"ב ס"ג).
28) ראה בענין זה כ"החיים ס' תקנ"ס ס"ק ט ונטעי גבריאל בין המצרים פ"ו עמ' עה, וש"נ.
29) ספר המנהגים עמ' 45, עיי"ש, ובאג"ק חט"ז עמ' שיג מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" (ראה 'התקשרות', גיליון לג עמ' 18), וכן הביאו בלוח כולל חב"ד לתענית אסתר, מהערות הרבי ללוח תשט"ז.
ש"ץ ששכח ברכה זו ונזכר קודם שאמר ה' מחתימת 'רפאנו' חוזר ואומר 'עננו' ו'רפאנו', וכשאמר ה' אומר עננו ב'שמע קולנו' וחותרם 'בא', העונה בעת צרה ושומע תפילה. שכח גם שם, אומרה ברכה

מסקנת החשבון היא – שרוב היום ורוב שנותיו בהבל ילך.

ועל־פי זה, מצד מידות שעל־פי טעם ודעת, הרי הדרך שרוב רצונותיו לילך בה היא – לא הדרך הישרה, דרך המלך, מלכו של עולם, אלא הדרך הבלתי ישרה.

ואז יש חשש שתמורת העניין ש"הקב"ה עוזרו"⁹ – יתנהגו עמו מלמעלה באופן שמוליכין אותו בדרך שרוצה לילך בה ח"ו.

והעצה לזה – הלימוד ש"חוצפה אפילו כלפי שמיא מהני":

מבלי הבט על כך שאין לו סיוע מלמעלה ח"ו, ומה גם שבאים המלאכים שמצד השמאל וטוענים שרצונו לילך בדרך בלתי־רצויה – הרי הוא מתעקש מתוך חוצפה שאינו מסכים על כך, בבחינת "כל מה שיאמר לך בעל־הבית עשה חוץ מצא"¹⁰,

וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שעניין המסירת נפש הוא "אזוי און ניט אנדערש", כך, שללא נפקא־מינה אם יש על זה טעם או לא, אומר הוא שלהחליף בעניין אחר אי אפשרי – כשם ש"להחליפם באומה אחרת אי אפשר"¹¹, כיון ש"השוכן אתם בתוך טומאותם"¹².

ונמצא, שהלימוד ש"חוצפה אפילו כלפי שמיא מהני", מבטל – בנוגע לעניינינו – את הלימוד ש"בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו".

ד. ועל דרך זה לאידך גיסא:

כאשר ישנו דין ומשפט, אזי הסדר הוא ש"באור פני מלך חיים"¹³, וכמובא בחסידות¹⁴ המשל שאפילו נידון למות רח"ל שמוציאים אותו לגרדום, הנה כאשר פוגע במלך, אזי "באור פני מלך חיים", היינו, שמצד "אור פני מלך", מתבטל לגמרי הגזר־דין, וזוכה לחיים אמיתיים.

אמנם, מצד עניין החוצפה, טוען הצד שכנגד, שכיון שנבראת בעולם מדת הדין, צריכה להיות

(9) סוכה נב, רע"ב. וש"נ.

(10) פסחים פו, ב.

(11) רות רבה פתיחתא ג.

(12) אחרי טז, טז ובפרש"י.

(13) משלי טז, טז.

(14) סה"מ עת"ר ע' קת. המשך תער"ב ח"ג ע' אשכא. ועוד.

ההנהגה על־פי דין, ועל־פי דין – כפי שקשור עם בית־דין של מעלה ובית־דין של מטה – הרי עניין "באור פני מלך חיים" אין לו מקום בשבעת המידות שעל־פי טעם ודעת.

והמענה לזה – על־פי הלימוד ש"בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו":

כל הרצונות שהם באופן בלתי־רצוי – הם רק כל זמן שנדמה לו שעודנו ביהדות¹⁵; אבל כאשר מוליכים אותו לגרדום, ויודע שזהו מצב שנכרת ונפסק חיותו ממקורו ושרשו – אזי אפילו קל שבקלים ופחות שבישראל מוסר נפשו על קידוש השם¹⁵, בידעו שזהו עניין שנוגע בפנימיות הנפש כו'.

ואז צועק שאין רצונו בלימוד ש"חוצפה אפילו כלפי שמיא מהני", כי אם בלימוד ש"בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו", ועכשיו כשאנו יכול לטעות שעודנו ביהדותו – כל רצונו לחיים, ולכן דרישתו היא, שמלבד העניין של "באור פני מלך חיים", הנה אפילו מצד מדת הדין צריך להיות עניין החיים, כיון ש"בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו".

ה. וזהו מה שלמדים מהשקלאזטריא שהיתה בין בלעם לשרי מואב ושרי מדין – על־פי הוראת חז"ל¹⁶ "איזהו חכם הלומד מכל אדם" – שישנם שני לימודים: "חוצפה אפילו כלפי שמיא מהני", או "בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו", וביכולתו של יהודי להשתמש בכל אחד מהם במקום המתאים.

ועל־ידי זה פועלים בב' הקצוות:

אפילו בנוגע לדקדוק קל של דברי סופרים ישנו הסיוע שמלמעלה, שהרי "כל מה שאומר לך בעל־הבית עשה חוץ מצא",

ואפילו אם מאיזו סיבה שתהיה מצבו ירוד ביותר ("גאָר שמאַל") – אזי פועלים העניין של "באור פני מלך חיים", להמשיך חיים בנקודת הנפש, בעצם הנפש, ומשם יומשך ברמ"ח אברים – על־ידי רמ"ח מצוות עשה, ובשם"ה גידים – על־ידי שס"ה מצוות לא תעשה,

(15) ראה תניא פ"ד.

(16) אבות רפ"ד.

לא רצוי לקבוע טיפולים רפואיים לימים האלה¹².

גזירת השערות [לכן שלוש שנים] – יש לדחותה לאחר 'ביני־המצרים'. אבל שאר העניינים שנהוג להדר ולהרגיל בהם את התינוק – נשיאת טלית קטן, ברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המיטה – זאת אין דוחים, אלא נוהגים כרגיל, מיום מלאות לכן שלוש שנים¹³.

הנהגות מיוחדות בימים אלו¹⁴:

הלוסיף בלימוד התורה ובנתינת צדקה [ובוודאי בשבתות שבין־המצרים: תורה – בהוספה על העניין ד"ויקהל משה" להקהיל קהילות בכל שבת ושבת¹⁵, ו"להשתדל שבכל יום מימי בין־המצרים יהיה עניין הצדקה באופן המותר ביום זה... ביום השבת – על־ידי הכנסת אורחים (בסבר פנימי־יפות); או על־ידי זה שביום השישי שלפניו מפרישים "משנה" לצדקה¹⁶], על־פי מה שנאמר

אמר הרבי ביחידות להשליח הרה"ח ר' אריה־ליב קפלן ע"ה "כשאורזים את הפצצים, יש לארוז תחילה את הטלית והתפילין. לאחר מכן אפשר להוציאן, אך בהן יש לפתוח את מלאכת האריזה" – 'התקשרות', גיליון נב עמ' 8. ראה גם היכל דמלכא, שהרבי אמר לר"י כרם ביבנה לארוז קודם.

(12) אג"ק כרך כד עמ' שנו. וחבל שטרם נכנסה הוראה זו בס' 'שערי הלכה ומנהג'. וראה טעגיגריאל בין המצרים פכ"ג ס"ח (בניתוח וכל טיפול שיש בו משום סכנה). שהביא מ'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב סי' רכו, אך שם מדובר (לפי הכותרת) בתשעת הימים. (13) אג"ק כרך כד עמ' שנה. וצ"ע שבתספורת דחווה בל"ג בעומר הורה הרבי לנהוג את כל הנ"ל מיום התספורת ואילך (אג"ק כרך ח עמ' רפט). ומאידך, את לבישת טלית־קטן וכו' ניתן להקדים לפני ג' שנים (ראה היכל־מנחם ח"ב עמ' כט).

(14) 'תורה' ו'צדקה' לקוטי־שיחות חלק ח"י עמ' 486 וחלק כ"ד עמ' 33. הלכות 'משפטי' שבתורה בפרט, ולימוד הרמב"ם במיוחד, שכולל הלכות דכל התורה כולה ('התוועדויות' תש"נ ח"ד עמ' 54). – הוספה זו שייכת גם לילדים הנמצאים במחנות־הקיץ ('התוועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 50). ההוראות בנדון, שהן 'מילתא בטעמא' שייכות לכל שנה ושנה (שיחת מוצש"ק פינחס תשל"ח, הנחת הת' בלתי מוגה סי"א).

(15) שעניין 'הקדמת רפואה' על־ידי שייחפכו לימים טובים – 'התוועדויות' תש"ג שם.

(16) לקוטי־שיחות כרך כג עמ' 299 ובהערה. ופירוט מהצעה כיו"ב בהתוועדויות תנש"א ח"א עמ' 24. במק"א הוסיף הרבי בכיו"ב: צדקה באכילה ושתייה ('לחיים'). או צדקה רוחנית (עצה טובה, וכש"כ לימוד תורה), ובפרט החלטה בשבת על נתינת סכום מסויים לצדקה, להפרישו מיד במוצש"ק ולתיתו לעני או לגבאי בבוקר ('סה"ש' תשמ"ח ח"א עמ' 222 ובהערות, 'התוועדויות'

"ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"¹⁷.

תורה: לקבוע¹⁸ (ובמקום שכבר ישנם – להוסיף) שיעורי לימוד בהלכה ופסקי־דינים, ולכל לראש – הלכה למעשה מדיני ימים אלו¹⁹, וגם (בענייני גאולה²⁰) ובתורת בית־הבחירה, בית־מקדשנו, על־פי מה שאמרו רז"ל שעל־ידי לימוד זה "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית"²¹. היינו: בתנ"ך²² – בספר יחזקאל מפרק מ' והלאה, במשנה ובגמרא – מסכתות מידות ותמיד²³, וברמב"ם – הלכות בית־הבחירה. ולהוסיף וללמוד הביאורים בענייני בית־המקדש בתורת החסידות, ובפרט בתורתו של הצמח־צדק, שזכה דורנו ונתגלו בו כמה דרושים על הפסוק ביחזקאל (אור־התורה על נ"ך), ומעט גם על המשניות דמסכת מידות (חידושים על הש"ס, במקומו) וכיו"ב²⁴.

תשמ"ח ח"ד עמ' 376 ועוד).

(17) כמבואר בלקוטי־תורה ר"פ דברים, ש'משפט' היינו תורה, ככתוב (מקץ מיג) 'כמשפט הראשון', ותירגם אונקלוס "כהלכתא קדמייתא" (שם).

(18) קביעות בזמן וקביעות בנפש, לכל אחד ואחת ('התוועדויות' תשמ"ג ח"ד עמ' 1834).

(19) 'התוועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 78, 91 (מוגה), 108.

(20) ספר־השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 606.

(21) תנחומא פ' צו סי' יד. ויתירה מזו, שעל־ידי־זה "בניין ביתי" אינו "בטל" (ספר־השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 535). ואף [כנראה – באופן חיובי] נפעל בניין ביהמ"ק דלעתיד ('התוועדויות' תשמ"ב ח"ד סי' ט"ע, 1945). הרבי החל לערוך ע"ז בשנת תשל"ו ('שלשלת היחס' בראש ס' 'היום יום עם מ"מ וציונים', החל מ'הוצאה חדשה ומתקנת עם הוספות', תשמ"א).

(22) וקודם כל בפ' תרומה, תצוה, תשא – בענייני המשכן וכליו ובגדי־כהונה, שמהן למדים לענייני ביהמ"ק. תוספת זו לא הופיעה בהוראות בנדון כל השנים, שרבות מהן מוגהות, אלא פעם אחת ויחידה (בלתי־מוגה) ב'התוועדויות' תשד"מ ח"ד עמ' 2248, וראה בכיו"ב ספר־השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 252 ובהערות. וראה 'התקשרות' גיליון ש"ב עמ' 18 הערה 25, וש"נ.

(23) באחת הפעמים הזכיר הרבי את מעלת מסכת תמיד על מסכת מידות, "כיוון ש'מקדש העתיד בניו ומשוכלל גילה יובוא מן השמים' הרי הלימוד אודות העבודה בביהמ"ק נוגע אז למעשה יותר מאשר הלימוד אודות בניין ביהמ"ק" ('התוועדויות' תש"ג ח"ד עמ' 55 הערה 186), וא"כ לכאורה יש ללמוד גם את כל ההלכות השייכות לעבודת ביהמ"ק, וקודם־כל ההלכות השייכות למסכתות אלו, בהל' כלי המקדש, תמידין ומוספין, ומעשה הקרבנות שברמב"ם.

(24) 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 38. וראה ספר הליקוטים – צמח צדק, ערך ביהמ"ק (אות ב עמ' רכב, ובהנמסן בסופו).

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת בלק

י"ז בתמוז'

פרקי אבות - פרק ו.

תקופת תמוז² - בזמן 'בין השמשות' לפני צאת השבת, בשעה 8:09.

יום ראשון

תענית שבעה עשר בתמוז - נדחה

בין המצרים³:

(1) והעיר הרבי לגבי שבת זו: "וצ"ע בנוגע להתחלת הלימוד בענייני בית הבחירה בי"ז בתמוז שחל בשבת - האם השבת דוחה את כללות הזמן דבין המצרים, והתחלת בין המצרים בקביעות כזו היא ביום ראשון, או שהשבת דוחה רק את היום, והעניינים הבלתי רצויים דבין המצרים" (סה"ש תנש"ח א"ב עמ' 691. ההדגשות שלי).

(2) ראה שו"ע אדה"ז סי' תנה ס"ו, שהחמיר בעניין מים ששהו בביתו [מגולים, ע"פ הד"מ שם, ואפילו בתוך המקור] בשעת התקופה (ומעט אח"כ מותר - ראה שו"ע רבינו סי' ר"ו סי"ד). [וכן אין שותים מים בשעת התקופה עצמה]. וכן הובא ברמ"א יו"ד קטז ס"ה, וצ"ע שבשו"ע רבינו, חו"מ הל' שמירת גוף ונפש ס"ד (במהדורת קה"ת תש"כ ואילך, חלק ה' עמ' 1773. במהדורה החדשה כרך ו' עמ' קמב), הביא כמה דברים מהרמ"א שם בקשר לשתיית מים והשמיט עניין זה. פרטים בזהירות זו נלקטו בס' 'שמירת הגוף והנפש' סי' מז. ה'תקופות' צוינו בלוח היום יום' בעמוד שלפני התחלת הלוח' עצמו, ובלוח כולל חב"ד מופיעות תמיד בתחילת החודשים המתאימים.

בלוחות מופיעה השעה 7:30, והשעה האמורה בפנים היא בתוספת שעה אחת מפני שעון הקיץ, ובניכוי 21 דקות מ'אופק קהיר', ע"פ הנהוג בפועל ע"פ חצות האמצעי, ראה שערי ה' ומנהג או"ח ח"א עמ' רסא.

(3) כנראה, אין נוהגין כפי המוצע בביאור הלכה ר"ס תקנ"א (מא"ר ופרמ"ג) להחמיר בי"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מר"ח אב, וע' נטעי גבריאל בין המצרים ח"א עמ' עג, עה, עו ועוד (כמובן לא מכוונים לזה, אבל אם צריך - מכבדים וכו').

ישראל, לא עלינו ולא על כל ישראל, על ההנהגה שמחסירים לפעמים בעניינים של קום ועשה או בעניינים של שב ואל תעשה, הרי ההצדקה על זה היא - שזהו מפני צוק העתים, קוצר המשיג ועומק המושג.

ובמכל שכן וקל-וחומר ממה שמצינו בגמרא במסכת עירובין²² בנוגע לאמוראים: "אי אמרה לי אם קריב כותחא, לא תנאי" (אפילו ציווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי). ועל אחת כמה וכמה בימינו אלו, שלא חסרים טרדות כו', ובמילא מובנת הסיבה על העדר עבודת התפלה כו'.

טענת הצד שכנגד: אם אין לו כוח, ואין לו דעת, ואינו

יכול להתמסר לעניין של תורה ומצוותיה - אם כן

מדוע כשבא לעניין של מסחר אזי יש לו כוח ויש לו דעת

וזוהי ההצדקה הכללית שמצד זה ש"מרוכים צרכי עמך ודעתם קצרה"²³, לכן יכול להיות עניין של העדר וחסרון ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, ועל אחת כמה וכמה בעניינים שהם מדרבנן, דקדוק קל של דברי סופרים, הידור מצוה ומנהג ישראל.

ועד כדי כך, שמפני קושי הגלות נעשה מצב שהוא על דרך "שיכורת ולא מייין"²⁴, והרי שיכור - בשיעור ידוע - פטור מכל התורה ומכל המצוות²⁵. וכמו כן מצינו בזהר²⁶ עניין תמוה ביותר - שעבד פטור מן המצוות.

ובכל אופן, בפנימיות העניינים - הנה מצד החושך כפול ומכופל של הגלות, נעמד זה ש"מלמד זכות" על בני ישראל, ואומר, שבהתחשב בכך ש"כל ישראל בני מלכים הם"²⁷, הנה כאשר

והיינו, שנעשה במעמד ומצב ש"תמים תהיה עם הוי' אלקיך"¹⁷, בשלימות בקיום מצוות עשה ושמירת מצוות לא תעשה (כמבואר בלקו"ת¹⁸), ועלידי זה נמשכת שלימות בבריאות הגוף כפשוטו, ובבריאות כל ענייניו, במזון לבוש ובית, וזוכה לשנה של בריאות והצלחה, בבני חיי ומוזני רויחא.

[כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן ג' התנועות להבעש"ט המגיד ואדמו"ר הזקן].

* * *

1. [.] . ומזה באים לעניין נוסף שלמדים מפרשת השבוע, שלכאורה אינו מובן למאי נפקא מינה: על הפסוק¹⁹ "ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו" - איתא במדרש²⁰ (והובא בפירוש רש"י) "מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו", ומסיים: "אמר הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר²¹ וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו" (שעניין זה הקדים ותיקן את הרעה שהיתה יכולה להיות מצד פעולתו של בלעם).

ולכאורה אינו מובן: למאי נפקא מינה בימינו אלו? - ועל כורחך צריך לומר, שגם מעניין זה צריכה להיות הוראה בעבודת האדם, ככל שאר ענייני התורה, כדלקמן.

א. ובהקדמה:

כאשר מדת הדין מקטרגת על עבודת בני

(17) פ' שופטים יח, יג.

(18) נצבים מה, ג.

(19) כב, כא.

(20) במדב"ר פ"כ, יב (בסופו). נתבאר בלקו"ש חכ"ח ע' 157

ואילך.

(21) וירא כב, ג.

(22) סה, א (ובפרש"י).

(23) פיוט בתפלת נעילה וסליחות לערב ראש השנה, ע"פ

ברכות כט, ב. וראה תו"א וישלח כו, רע"ג. המשך מים

רבים תרלו בתחלתו.

(24) ישעי' נא, כא.

(25) ראה עירובין שם.

(26) ח"ג קח, א. וראה נצו"ז שם. לקו"ש ח"ז ע' 179 ואילך.

(27) שבת סז, א. וש"נ.

לגלות במושפעי המאור שבנפש

מן הראוי לחתום רשימה זו במכתבו האחרון של הרבי אליו משנת תשל"א המובא כאן בשלמותו:

ב"ה, ז' טבת, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
ר' אברהם יצחק הכהן שי' המכונה פרופ' כץ
שלום וברכה!

לאחרי ההפסק הכי ארוך שלא קבלתי ממנו שום ידיעות בכלל ומפרסומיו בפרט – אשר בנוגע לידיעות אמנם דרשתי וקבלתי על-ידי ידידני המשותפים, מה שאין כן בנוגע לפרסומיו – היתה לי הפתעה נעימה ביותר לקבל הספר גזי משנה. והנה נוסף על עצם הענין לגלות גזי תורתנו, ומשנת תנאים במיוחד, יש בזה גם כן ענין דהתנאה לפניו במצוות, שיצא בהידור וכו'.

ואם בכל התקופות מצווים לקיים התנאה לפניו במצוות, על אחת כמה וכמה בתקופתנו שהחיצוניות תופסת בה מקום רב, ויש כמה שהדרך למשכם לדבר טוב – ואין טוב אלא מים חיים דתורתנו – הוא להתחיל ביופי החיצוני. ולדכוותי דמר לא נצרך אריכות בהאמור.

ויהי רצון שימשיך בפרסום תורתם של ראשונים, ומענין לענין באותו ענין יהי רצון שיצליח לגלות באחרונים תורתם של ראשונים אשר השקיעו מנפשם ומהותם בתורה שלהם; כוונתי לגלות במושפעי – מושפעי באופן ישר וגם בעקיפין – את המאור שבנפשם, אשר בני בניהם הם של ראשונים כמלאכים ועד לאבותינו אברהם יצחק ויעקב, גילוי אשר יתבטא בחיי היום-יום [להוציא משיטת חוגים מסויימים במדינה זו אשר שלש פעמים (ימים) בשנה מוציאים ידי חובתם כל השנה], ועד למעשה בפועל.

בכבוד וברכה,
מ. שניאורסאהן

נ.ב. ספר לקחתי ואשיבנו, אשר ימים אלו יצא לאור כרך ספר הערכים של חב"ד ונשלח לו בפ"ע. ובודאי יעניין את מר.

תשט"ז (שם עמ' 398) כותב הרבי שוב לרב חנוזין: כנראה ממכתבו זה – הרב הנ"ל נתן לו בשעתו ספריו על מנת לשלחם לי ואם כן הוא לפלא גדול שלא הודיע על דבר זה עד עתה. ועל כל פנים עתה, מטובו להודיע ברור אם כן הוא.

שוב כותב הרבי בט"ז במנחם-אב תשט"ז לרב חנוזין (שם):

נתקבל מכתבו שכותב בו תוכן מה שדבר עמו הרב דפ"ת שי' על דבר ענין האניות, ולפלא שכנראה לא ענה לו על טענותיו. ומהנכון ביותר שיתראה עם חתנו של הרב – מר הרכבי שי', או עם הרב רש"י זיין שי' – שאצלם נמצאו העתק מכתבי לרבנים הראשים שי' בשאלה זו, ויקראם בשימת לב הראויה, ובהזדמנות הבאה – בודאי יוכל להסבירם להנ"ל. ובמילא תהיה לו גם הזדמנות להודיע תגובתו של הנ"ל וכו', כי ענין זה גובל לא רק בקידוש השבת אלא גם בקידוש השם בפרהסיא. ומאידך גיסא – לוחצים על הרבנים הנ"ל באופן הכי גדול וד"ל.

גם בימי חנוכה תשכ"ו כותב הרבי לרב חנוזין (שם עמ' 423):

בעתו כתבו ופנו וכו' להר"ר צבי שי' – הכבדוהו באמירת תודה, וכיוצא בזה?

לרב ראובן כ"ץ היו שני בנים האחד, הרב שמעון הכהן כ"ץ, שימש חבר מועצת העיר פתח תקווה והיה מפורסם כמתיר עגונות. בנושא זה התכתב עם הרבי, שהשיב לו בין השאר – בראש חודש שבט תשל"ג (אגרות קודש כרך כח עמ' צד"ה), ובי"א כסלו תשל"ח (ספר השליחות, קה"ת תשמ"ז, עמ' 630). הבן השני, נשוא רשימתנו, הוא הפרופסור ר' אברהם יצחק כץ (קאטש), שנולד בפולין בא' באלול תרס"ח.

בגיל 17 הגיע לארצות-הברית. תקופה מסויימת לפני כן למד בישיבת הגאון רבי שמעון שקאפ. יסד את המחלקה ליהדות באוניברסיטת ניו-יורק; חיבר כ-12 ספרים והשתתף בעריכת יותר משלוש מאות מאמרים; סידר מיקרופילם של אלפי כתבי יד ומסמכים נדירים של יודאיקה זמינה. נסע פעמים אחדות לברית-המועצות בשנים הראשונות – היה מפורסם מאד ומסתבר שהרבי ביקש לשמר את גחלת מורשת בית אבות שלו.

ש"ביום אכלני חורב וקרח בלילה³¹, – תמורת זה שהיתה צריכה להיות אצלו "שנאה" לענייני העולם, מצד האהבה לענייני תורה ומצוותיה, כמאמר רז"ל³² בנוגע להר סיני, "שירדה שנאה לעכו"ם עליו" –

ואילו בנוגע לענייני תורה ומצוות – לא זו בלבד שאין זה באופן ש"ביום אכלני חורב וקרח בלילה", כפי שהיו יכולים וצריכים לדרוש ממנו, אלא עוד זאת, שההתעסקות בהם היא אפילו לא מעין ההתעסקות בעניין הקשור עם הגוף ונפש הבהמית!

וזוהי טענת הצד שכנגד: אם אין לו כוח, ואין לו דעת, ואינו יכול להתמסר ("צוטרָאָגן זיך") לעניין של תורה ומצוותיה – אם כן מדוע כשבא לעניין של מסחר אזי יש לו כוח, ויש לו דעת, וחושב שהוא החכם העולה על כולנה...

– וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר באחת משיחותיו³³, שאם מישהו יאמר עליו שאינו מבין במסחר, אזי יהיה שונא לו, רח"ל –

ורק כשמדובר אודות לימוד התורה – אזי מודיע מעצמו ("ער שלאָגט זיך אַליין אָן") שאין ביכולתו ללמוד עניין קשה בנגלה, ועל אחת כמה וכמה עניין קשה בחסידות, כיון שאינו שייך לכך... ועל זה שואלים אותו: כיון שישנה המציאות של "ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו" – מדוע אין מציאות כזו בענייני תורה ומצוותיה!? ועל דרך זה ישנו גם בדקות דדקות, שטוענים שעניין פלוני אי אפשר לתקן, ועניין פלוני אין לו תקנה מצד סיבות חיצוניות.

כאשר מדובר אודות עניין שנוגע לבנו, חתנו או נכדיו – אזי יש זמן, ויש שכל, ומוותרים על הכבוד, מבלי להתחשב אם הזמינו אותו ישירות, או ששמע מפלוני שקיבל הודעה בטלפון; כיוודעו שזהו עניין שנוגע אליו, אזי "וישכם בבוקר ויחבוש את אתונו", ואין מניעות ועיכובים כלל;

ואילו כאשר מדובר אודות ההתעסקות בעניינים הקשורים עם "ושננתם לבניך אלו התלמידים"³⁴ – אזי מתחיל לטעון שהוא "זקן ואינו לפי כבודו";

31) ויצא לא, מ.

32) שבת פט, סע"א.

33) ראה סה"ש תש"א ע' 29.

34) ואתחנן, ז ובספרי ופרש"י עה"פ.

מוציאים בן מלך מהיכל המלכות, ונוטלים ממנו בגדי המלכות ותכסיטי המלכות, שרי המלך ואפילו עבדי המלך, וזורקים אותו בין עמי-הארץ פשוטים ופחותים ביותר, בשביה ובכית האסורים, למטה מבן השפחה אשר אחר הרחיים – מהו הפלא שנטרפה בינתו, רח"ל, ונעשה בכחינת אינו בר-דעה, שפטור מן התורה והמצוות!...

והרי זוהי טענה צודקת ביותר, וטענה חזקה ביותר!

ועוד זאת:

איתא בגמרא²⁸ "אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים", ומבואר בזה, שאין סתירה בין ב' הלשונות ("אם כו' ואם כו'"), כי אם חילוק בעניין הדורות: היה דור שעליו אומרים ש"ראשונים בני מלאכים" והשאר היו "בני אנשים", ואילו דור האחרון הוא באופן ד"ראשונים בני אנשים", ו"אנו . . . כשאר חמורים" (לא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר שהיה לאחר הברור).

וכיון שמדובר אודות כאלו שאינם בכחינת "בני אנשים", אלא "כחמורים" – הרי לא שייך שידרשו מהם עניינים של לימוד התורה וקיום המצוות!

ואין זה סתירה לכך שיכולים לדרוש מהקב"ה בני חיי ומזוני רויחא – כי כשם שבאדם התחתון "אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו"²⁹, אף שזוהי בהמה, ולא בר-דעה, הנה על דרך זה צריכה להיות הנהגת אדם העליון לגבי תחתונים שהם "כחמורים".

א. אמנם, על זה טוען הצד שכנגד:

אם אמנם מדובר אודות "חמורים" – היה צריך להיות אותו אופן הנהגה גם בעניינים שאינם שייכים לתורה ומצוותיה.

ובנוגע לפועל – הנה כשמדובר אודות עניני הגוף ונפש הבהמית, אזי "וישכם . . . בבוקר ויחבוש את אתונו", דקאי על חומר הגוף³⁰, והיינו, שהוא מושקע בצרכי הגוף ונפש הבהמית עד כדי כך

28) שם קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ.

29) ברכות מ, א. וש"נ.

30) ראה ש"ך עה"ת עה"פ. ספרים שהובאו ונסמנו בתורה

שלמה וירא עה"פ (אות נז), ובלקו"ש חל"א ע' 19.

בביכל פרופ' כץ מסיים: את זה דרש אדמו"ר שיחי' ליל ג' פ' ויחי שנת תק"צ לפ"ק פה בק"ק ביתאוו"...

"הערה זו נכתבה כנראה בתחילת שנת הכ"ף אקודם לכן, שאז בא הפרופ' כ"ץ מרוסיה והביא הרבה כתבייד וצילומים מספרי הראשונים.

"בשנת תשכ"ה או תשכ"ו [בערך] כשחזר מרוסיה בשנית, נכנס שוב לרבינו ל'יחידות'.

"יום או יומיים אחר-כך אמר לי הרב חזקוני ע"ה בשם כ"ק רבינו שהנ"ל הביא עמו הרבה כתבייד, לכן להתקשר עמו ולבדוק ה'ביכלאך'.

אחר בדיקה של כמה ימים במשרדו, נתן לי כמה 'ביכלאך' בהשאלה [לפי זיכרוני אחר כמה שנים ביקש מכ"ק רבינו שיחזירו לו ה'ביכלאך']".

בכ"ח אדריראשון תשי"ט כותב לו הרבי (אגרות קודש כרך ח"י עמ' רלג):

בהזדמנות זו אביע לו תודתי חמה שנתן לי האפשרות לעבור על הכתיב "בן ויקרא", ומצורף בגליון בפני עצמו רשימת המאמרים שבו כבר נדפסו וכו' – להכרת תודה.

ושוב מודה לו הרבי (שם עמ' שכא) בי"א ניסן תשי"ט:

כאן מקום אתי לכפול תודתי על שהלוח לי הביכל השני, שמוחזר בפני עצמו, בצירוף רשימת המאמרים ומכתבים שבתוכו שעל-פי זכרוני כבר ראו אור הדפוס.

'חלקה' אצל הרבי

בספר 'מקורי הרמב"ם לרש"ש' (רבי שמואל שטראשון ז"ל מווילנא, בעריכת הרב ר' צבי הרכבי הוצאת הספרים הארץ-ישראלית (ירושלים תשי"ז), בסיום הקדמת המהדיר נאמר:

"ב"ה, ירושלים, שלהי תשט"ז. הוכן לדפוס בי"א שבט השתא, ביום ה'חלקא' של בני בכורי יהודה-ליב [יודן] יחי' אצל אדמו"ר מליובאוויץ שליט"א בברוקלין, במלאת לו שלש שנים".

ולפני-כן נאמר: "מורי-חמי הגאון רבי ראובן כ"ץ שליט"א ומורי-ורבי הגאון רבי שלמה יוסף זיין שליט"א עודדוני להוציא לאור במהדורה חדשה ספר זה... רעיתי דינה תחי' עזרתי בהעתק החומר...

ותשואת-חן לה".

הרב ד"ר צבי הרכבי, תלמיד חכם ומהדיר ספרים, בן העיירה יקטרינוסלב, ביקר אצל הרבי בשנת תשט"ז עם רעייתו ובנו.

ביומן השלוחים לארץ-הקודש משנת תשט"ז הוא מופיע: יום כ"ג מנחם-אב ירושלים ת"ו: "גם בתו וחתנו (הרכבי) עם בנם (היה אצל אדמו"ר שליט"א על התגלחת שלו)...". ועוד היה בקשרים הדוקים עם הרבי במשך השנים. כמו כן פורסמו עשרות מכתבים של הרבי אליו (בסדרות 'אגרות קודש'; 'מקדש מלך' ו'בהתקשרות' קיץ תשנ"ט גליונות רנג"ד; רנו; ועוד).

בכ"ב אייר תשט"ז כותב הרבי להרב דוד חנוני ('דוד עבדי' עמ' 396):

אתעניין לדעת מהנמסר מהשיחות פה בעת הבקור של בניו ובתו של הרב דפ"ת – ש"י – כאן (מובן שלא באופן רשמי, וד"ל).

ספרי רבה של פתח-תקוה

חמיו של הרכבי, רבי ראובן כ"ץ (תר"מ–תשכ"ד), למד בהיותו בו חמש-עשרה בשיבת החפץ-חיים בראדין. בשנת תרצ"ב עלה לארץ, נתמנה לרבה של פתח-תקוה וכיהן גם כחבר במועצת הרבנות הראשית; חיבר שו"ת 'דגל ראובן' (שלוש חלקים); 'דודאי ראובן' על התורה ועוד.

בא' בשבט תשט"ז כתב הרבי לרב דוד חנוני ('דוד עבדי' עמ' 388):

שמעתי שנדפסו מכבר פסקי-דין הרבנות של פתח תקוה (?) – ואם-כן הוא – בטח אפשרי שישלחו לספריה כאן את כל החוברות. ותשואות-חן על טרחתו בזה. דרך אגב גם ספרי הרב כץ שי' אין בספריה זו. – מובן שאפשר, אם רצוי, להחליפם בספרי הוצאת קה"ת.

הרב חנוני ביצע את המשימה ובח' בניסן באותה שנה (שם עמ' 389–388) כותב לו הרבי:

כן נתקבלו ספרי הרב דפתח-תקוה דגל ראובן ג' חלקים שערי ראובן וחוברת פסקי דין של כרך א' חוברת ב', ובטח יודיע אם הם נשלחו מהרב הנ"ל ואם לכתוב לו מכתב תודה או שכת"ר שלחם. ובכל-אופן תודה על טרחתו.

הפרט האחרון לא נתבהר דיו כי בט"ז מנחם-אב

על זה אין כות, אין שכל; עניין זה לא הטילו עליו; ובנוגע לעניין זה אינו יכול לפגוע בכבודו של חברו מצד 'ואהבת לרעך כמוך'³⁵, וכו' וכו'.

ט. ועל זה אומר הקב"ה – "כבר קדמך אברהם אביהם":

על-פי שכל – אין על זה הסברה; אבל כיון שהקב"ה הוא "עובר על פשע"³⁶, ככל פרטי העניינים שנמנו ב"ג מידות הרחמים – אומר הקב"ה שההסברה היחידה על זה היא: "כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו".

והעניין בזה:

אברהם אבינו, "אחד היה אברהם"³⁷ – היה קודם מתן-תורה, לא דרשו ממנו מאומה, וכדאיתא במדרש³⁸ שגם "רב לא היה לו", כביכול, אלא ש"זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה", ואף-על-פי-כן, ללא רבי וללא חסידות וללא כל העניינים, היתה הנהגתו באופן ש"ישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו".

ועניין זה המשיך אברהם בירושה לכל הבאים אחריו, על-ידי ה"אהבה מסותרת" ש"נכלל בה גם דחילו" (כמבואר בתניא³⁹), בבחינת "מה יפה ירושתנו"⁴⁰, והרי עניין הירושה שייך לכל מי שהוא יורש, גם אם לא עשה "כלי" לזה ולא עשה מאומה בשביל זה, אפילו לא בבחינת "עביד נייחא לנפש"⁴¹, ובלשון התניא⁴²: "הון עתק שלא עמל בו"; ואף-על-פי-כן, כיון שמצד רצון העליון הרי הוא ה"יורש" – אזי נותנים לו כל מה שיש אצל המוריש.

35) קדושים יט, יח.

36) מיכה ז, יח.

37) יחזקאל לג, כד.

38) ב"ר פס"א, א.

39) רפכ"ה.

40) נוסח התפלה (לפני תפלת השחר).

41) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ב"ב קנו, א.

42) פל"ג (מב, רע"ב).

ואם אצל המוריש היה עניין "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו", אפילו ללא תורה וללא רבי – על אחת כמה וכמה שכן הוא לאחר שהיתוסף (מלבד התחלת "שני אלפים תורה"⁴³, גם) עניין התורה בגלוי, ואחר כך גם תורת החסידות, ובאופן ש"אנא נפשי כתבית היבית"⁴⁴,

שהרביים הכניסו את עצמיותם בכתבי החסידות. ואף-על-פי שעניין זה נמצא אצלו בפנימיות בהעלם, ואילו מבחוץ אינו נראה בגלוי, ולעת עתה אין זה נוגע למעשה – הרי כיון שעניין זה ישנו אצלו בפנימיות, אזי מסתכלים עליו כפי שהוא בפנימיותו, ולכן הרי הוא זוכה בדין, כיון שעניין "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו" שיש בו בפנימיות, קדם לפני העניין ש"ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו".

ו. ועל-ידי זה פועלים בנוגע לכל העניינים שבברכת בלעם – שלא יהיו כפי ש"היה בלבו" של בלעם, אלא כפי מחשבתו של הקב"ה (על דרך "משביעין אותך כו' על דעת בית-דין"⁴⁵), כמו בעניין "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל"⁴⁶, כדאיתא בגמרא במסכת סנהדרין⁴⁷ ש"כולם חזרו כו' (כמו שהיתה כוונתו מתחילה) חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות" (שלא יפסקו מישאל לעולם).

והיינו, שיהיה עניין "גידיל תורה ויאדיר"⁴⁸, נגלה וחסידות, באופן ש"יפוצו מעינותיך" עד שימושך גם ב"חוצה".

(קטעים משיחת יום ב' פרשת בלק, י"ב תמוז ה'תשח"ו.

תורת-מנחם כרך ו, עמ' 152–160)

43) ע"ז ט, א.

44) שבת קה, א (לגירסת הע"י).

45) נדרים כה, רע"א. וש"נ.

46) פרשתנו כד, ה.

47) קה, סע"ב (ובפרש"י).

48) ישעי' מב, כא.

מציאותו האמיתית של יהודי

'אתהפכא' של בלק למלכות בית דוד

מובא בדרושי הצמח-צדק מדברי השל"ה – "בלק ובלעם שניהם היו חכמים גדולים... ובלק היה יותר חכם, וידע שלשלת הגדול יחס מלכות ישראל, שהוא מלכות בית דוד ומשיח, וידע כי זה העצום יבוא ממנו כו", שהרי דוד המלך, וכן משיח שהוא מבית דוד, יצא מרות המואבייה, הנקראת "אמה של מלכות", שיצאה מבלק מלך מואב.

ולהעיר גם מדברי הרמב"ם "אף בפרשת בלעם (שבפרשת בלק) נאמר ושם נבא בשני המשיחים, המשיח הראשון שהוא דוד... ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל [באחרונה], ושם הוא אומר אראנו ולא עתה – זה דוד, אשורנו ולא קרוב – זה מלך המשיח, דרך כוכב מיעקב – זה דוד, וקם שבט מישראל – זה משיח", ועל דרך זה בנוגע להמשך הפסוקים שבפרשה. ונמצא ש"בלק" מורה על העניין של אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא, בתכלית העילוי. היינו, שמהפכים את ענינו של "בלק מלך מואב" שממנו תצא "מלכות בית דוד ומשיח".

אפילו בלק יודע

מכאן למדים הוראה נפלאה בעבודת ה':

כאשר יהודי עושה "חשבון-צדק" ממעמדו ומצבו, אשר מחד גיסא, הרי הוא בנו של הקב"ה כמו שכתוב "בנים אתם לה' אלוקים", ולא עוד אלא שחביבותו אצל הקב"ה היא על-דרך החביבות של בן יחיד שנולד להורים זקנים לעת זקנתם... ולא ידע איניש בנפשיה שנכשל בעניין בלתי רצוי כו', ובכל אופן הנהגתו אינה בהתאם לגודל מעלתו בתור בנו יחידו של מלך מלכי המלכים הקב"ה – אזי עלול לבוא למצב של נפילת הרוח כו', ולכאורה אינו יכול להיות במצב של שמחה.

הנה על זה באה ההוראה מפרשת בלק – שאפילו בלק "ידע שלשלת הגדול כו' מלכות בית דוד ומשיח", ואם הדברים אמורים בנוגע לבלק, הרי קל-יחומר בן בנו של קל-יחומר בנוגע לכל אחד ואחת מישראל, שהוא בעצמו חלק משלשלת גדולה זו, הקשורה עם מלכות בית דוד ומשיח.

...גם כאשר פוגשים יהודי... שבגלוי ובחיצוניות הרי הוא בשפל המצב, עד למצב דבחינת "בלק" (כריתה כו'), יש לזכור שאין זה אלא עניין חיצוני בלבד, אשר הכוונה בזה היא – להפכו לטוב, עד שגם בגלוי ובחיצוניות יבוא לבחינת החקיקה... בהתאם למציאותו האמיתית, הפנימית והעצמית – בחינת יחידה, ניצוץ של משיח, בחינת היחידה הכללית.

[ובהערה שם:] להעיר ממאמר הבעל שם טוב שכל אחד מישראל צריך לתקן ולהכין "חלק קומת משיח השייך לנשמתו". . ומרומז גם בפסוק "דרך כוכב מיעקב" שבפרשתנו – על-פי פירוש הירושלמי ש"כוכב" קאי על כל אחד ואחד מישראל, וביחד עם זה פסוק זה קאי על משיח – מצד "חלק קומת משיח השייך לנשמתו".

(מהתועדות שבת פרשת חוקת-בלק תשמ"ו. התועדות תשמ"ו כרך ד, עמ' 42-43)

פדיון שבויים

ידידות שהצילה כתבי חסידות מרוסיה וקירבה נשמות למסורת בית

אביהם • מיהו הפרופסור שהביא כתבי חסידות מרוסיה • מסכת קשרים מסועפת עם בני משפחתו של הגאון רבי ראובן כ"ץ בעל 'דגל ראובן', רבה הראשי של פתח תקווה

הפרופ' כ"ץ ברוסיה. בזמנו כתב לו הרבי (אגרות קודש כרך יד עמ' 10): "בעתו קבלתי מכתבו טרם נסיעתו, ולא עניתי עליו מבלי ידעי עת שובו, וכן נתעכב המענה עד כה...".

בביקור ההוא ובביקור נוסף שלו הצליח להביא כתבי-יד רבים של תורת הראשונים, כפי שכותב לו הרבי בכ"ט תמוז תשי"ז (אגרות קודש כרך טו עמ' רצט):

הנני בזה לאשר קבלת הקטלוג של כתבי יד עבריים שהובאו מביקורפילים מהנמצאים ברוסיה, ותשואת-חן על שימת לבו לשלחו לי... הרבי העיר שורת הערות על הספר.

"בביכל פרופ' כ"ץ"

בשנת תשס"ד כתב הרה"ח הרב ר' אהרן חסידות חבר מערכת אוצר החסידים ('הערות וביאורים' אהלי תורה נ.י. גליון תתפכ עמ' 149-147):

"בעת ההכנה לדפוס של המהדורה החדשה של ספר 'תורה אור' נתגלתה הארה והערה חדשה מכ"ק רבינו, שהוסיף על מהדורת ברוקלין תשט"ו. על אותו ספר הוסיף כ"ק רבינו מפתח עניני הערות ותיקונים, מכתב ומאמר מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, ציונים ועוד בסוף ה'תורה אור'. "בחלק הציונים למאמרים שנדפסו בספרי חסידות – הרי במאמר שיר המעלות שנדפס בפרשת וישב כה, ג ('תורת חיים.. קאפ' קכ"ו") הוסיף כ"ק רבינו:

כתבי יהדות וחסידות מרוסיה

"ר' אברהם יצחק הכהן שי' המכונה פרופסור כ"ץ" פרסם שורת ספרים כמו 'גנזי משנה' מהגניזה הקהירית (ירושלים תש"ל), 'גנזי תלמוד', 'תורת היחסות של איינשטיין', על דבר המקורות היהודיים בקוראן, ועוד שורה ארוכה של פרסומים.

הרבי כתב לו הערות על פרסומיו, ומתוך איגרות הרבי למדנו גם על פגישותיו ב'יחידות' (ראה אגרות קודש כרך יד עמ' 10: "וכיון שבקורב נתראה פנים אל-פנים, אבוא כאן בקיצור...").

כשקיבל הרבי בשנת תשל"א את ספרו 'גנזי משנה' שמח בו ("היתה לי הפתעה נעימה ביותר לקבל הספר גנזי משנה") ושיגר לו איגרת עידוד מיוחדת (אגרות קודש כרך ז"ך עמ' סב"סג), אליה צירף כתשורה את "ספר הערכים של חב"ד" שיצא באותם ימים לאור.

באיגרת הראשונה שבדפוס ציין הרבי כי נהנה "לראות על השער [של ספרו] שלא שינה את שמו וכתוב כץ – כהן צדק" (אגרות קודש כרך יב עמ' שצה). כן נדפסו הערות הרבי אליו על ספרו 'תורת היחסות' (אגרות קודש כרך יב עמ' שצד"ו) וכן לספרו על דבר המקורות היהודיים בקוראן (שם עמ' שצו"ז; ובהמשך – שם כרך יד עמ' סו"סז). כמו כן כתב לו מכתבים בנושאי דת ואמונה (ראה אגרות קודש כרך ח"י עמ' רלא"ב, שכ"שכא). בשלהי שנת תשט"ז או תחילת שנת תשי"ז ביקר